ช่อระกา

ภาษิต นิทัศน์

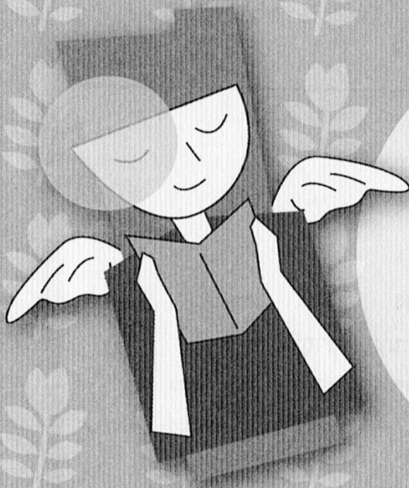

พระธรรมกิตติวงศ์

(ทองดี สุรเตโช ป.ธ.๙, ราชบัณฑิต)

ภาษิตนิทัศน์ พระธรรมกิตติวงศ์

ภาษิต นิทัศน์

พระธรรมกิตติวงศ์

(ทองดี สุรเตโช ป.ธ.๙, ราชบัณฑิต)

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ป.ธ.๙, ราชบัณฑิต)

ภาษิตนิทัศน์. -- พิมพ์ครั้งที่ ๑. -- กรุงเทพฯ;

เลี่ยงเชียง, ๒๕๔๖

๑๒๖ หน้า

๑. พุทธภาษิต. ๒. คติธรรม.

I. ชื่อเรื่อง.

๒๙๔.๓

ISBN 974-493-814-5

จัดพิมพ์โดย :

สำนักพิมพ์เลี่ยงเชียง

๖๗๙/๗๑-๗๔ ถนนประชาอุทิศ ซอย ๔๕

แขวงบางมด เขตทุ่งครุ กรุงเทพฯ ๑๐๑๔๐

โทร. ๐-๒๘๗๒-๙๘๙๘ โทรสาร ๐-๒๔๒๗-๙๕๘๖

พิมพ์ที่ :

โรงพิมพ์เลี่ยงเชียง

๒๒๓ ถนนบำรุงเมือง เขตพระนคร กรุงเทพฯ ๑๐๒๐๐

โทร. ๐-๒๒๒๑-๑๐๕๐

คำนำสำนักพิมพ์

สุภาษิตคำคม เป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมคุณค่าให้นักอ่านได้สาระจากการอ่านอย่างเต็มที่ นอกจากให้ความเพลิดเพลินในด้านสำนวนภาษาและถ้อยคำแล้ว ยังแฝงไว้ด้วยคติชีวิตเป็นแนวทางที่จะนำไปประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันได้ หนังสือ **ภาษิตนิทัศน์** เป็นผลงานสร้างสรรค์ ของพระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณ **พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ป.ธ. ๙, ราชบัณฑิต)** อีกเล่มหนึ่ง ซึ่งเป็นคำภาษิตโบราณที่ได้นำมาร้อยกรองรวมเนื้อหาสาระให้ได้ความชัดเจนยิ่งขึ้น และมีการจัดพิมพ์มาก่อน

ต่อมา ก็ได้มีการแก้ไขปรับปรุงทั้งสำนวนภาษาพร้อมทั้งภาพประกอบ ให้สละสลวยสวยงามเหมาะสมยิ่งขึ้น นอกจากนี้พระเดชพระคุณท่าน ฯ ก็ได้แต่งเพิ่มเติมให้ครบ ๑๐๘ บทซึ่งถือเป็นสุภาษิตมงคล ที่ท่านผู้อ่านจะหา

โอกาสเป็นเจ้าของและนำไปเป็นของฝากของที่ระลึกสำหรับท่านที่เคารพนับถือรักใคร่ชอบพอกันในโอกาสสำคัญต่างๆ ได้เป็นอย่างดี...

หนังสือ **ภาษิตนิทัศน์** เล่มนี้ ยังสามารถให้อรรถรสทางด้านภาษาวรรณกรรมที่เลือกเฟ้นมาใช้ในคำภาษิตแต่ละบทได้อย่างลึกซึ้ง ถูกต้องตรงตามความหมายอย่างแท้จริง สะท้อนให้เห็นคติธรรมหลักคำสอนที่เป็นเพียงนามธรรมให้คนรุ่นใหม่สามารถจับประเด็นตัวอย่างภายในเนื้อหามาเปรียบเทียบให้เห็นเป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน

จึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือ **ภาษิตนิทัศน์** เล่มนี้ จักเป็นประโยชน์ให้สาระและคติสะท้อนให้เห็นตัวอย่างแนวทางดำเนินชีวิตแก่ท่านผู้อ่านตามสมควร...

สำนักพิมพ์เลี่ยงเชียง เพียรเพื่อพุทธศาสน์

คำปรารภ

คำภาษิตในประเทศไทยมีเป็นจำนวนมาก ซึ่งนักปราชญ์ไทยแต่ก่อนถึงปัจจุบันได้คิดใคร่ครวญดีแล้วเรียงร้อยเป็นรูปอักษรอันสละสลวย เก็บรวบรวมไว้เป็นหลักฐานมาช้านานแล้ว ที่รวมเป็นเล่มหนังสือโดยเฉพาะก็มี ที่ฝากแฝงไว้ตามบทกวีนิพนธ์เรื่องต่างๆก็มี คำภาษิตบางบทซาบซึ้งประทับใจจนเป็นอมตะจดจำนำมาอ้างอิงถึงกันบ่อยๆ

"ภาษิตนิทัศน์" เล่มนี้ก็เป็นอีกเล่มหนึ่งที่นำเสนอคำภาษิตในรูปแบบหนึ่ง ซึ่งมีทั้งความต่างและความเหมือนกับคำสุภาษิตอื่น วัตถุประสงค์นอกจากเป็นเครื่องประดับวงการร้อยกรองส่วนหนึ่งแล้ว ยังต้องการนำสิ่งรอบๆตัวที่เป็นรูปธรรมซึ่งสัมผัสได้ ไม่ว่าคน สัตว์ ธรรมชาติมาเป็นนิทัศน์คือตัวอย่างเปรียบเทียบเพื่อให้เห็นคุณสมบัติบางอย่างที่มีอยู่ในสิ่งนั้นๆ

ทั้งนี้คิดว่าสิ่งนั้นๆ เป็นครูคนได้เป็นอย่างดี และให้แนวคิด สติปัญญา ตลอดถึงเตือนใจได้ทุกอย่าง คำภาษิตในหนังสือนี้จึงเป็นภาษิตเปรียบเทียบทั้งหมด

และเพื่อให้คำภาษิตแต่ละบทมีสีสันน่าอ่านขึ้นจึงมีภาพสิ่งต่างๆ ที่เป็นตัวเปรียบให้ดูเป็นนิทัศน์หรือตัวอย่างไว้ด้วย ซึ่งอาจช่วยให้เกิดจินตนาการได้อีกส่วนหนึ่ง ส่วนเนื้อหานั้นจะให้คติอะไรอย่างไรก็อยู่ที่ผู้อ่านซึ่งเป็นผู้รับโดยตรงจะพึงเห็นเอง

(พระธรรมกิตติวงศ์)

วัดราชโอรสาราม เขตจอมทอง กรุงเทพฯ

๒๐ ธันวาคม ๒๕๔๖

สารบัญ

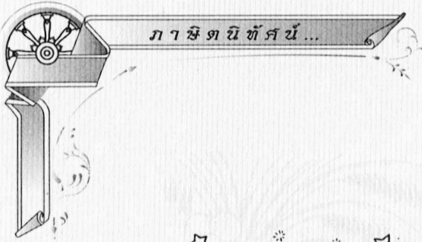
ภาษิต
ภาษิตนิทัศน์
ทัศน์

๑. ลิงละคร

ลิงซนซน อยู่ในป่า ประสาสัตว์
จับมาหัด ยังฝึกได้ ดังใจหนา
เกิดเป็นคน อยู่ในเมือง เรื่องปัญญา
แม้หากว่า ฝึกไม่ได้ น่าอายลิง ฯ

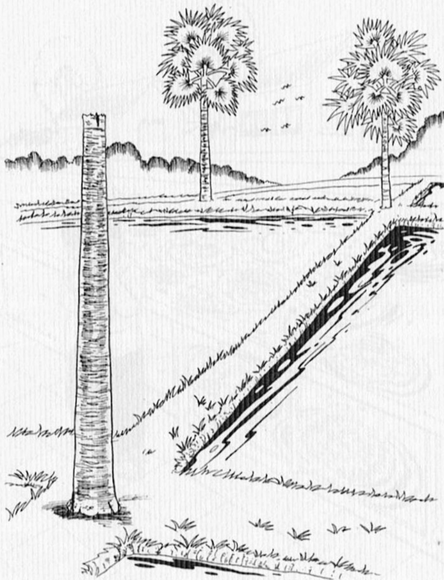

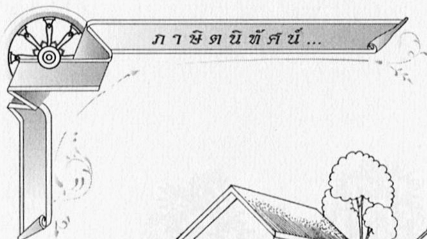
๒. เหล้ากินคน

คนกินเหล้า เมาขรม นอนจมปลัก
กินแล้วมัก พล่ามเพรื่อ เก่งเหลือหลาย
คนกินเหล้า พอยัง ประทังกาย
หมดละอาย ดีสิ้น เหล้ากินคน ฯ

๓. ตาลยืนตาย

คอหยักหยัก สักเป็นคน เขาหนหนึ่ง
แต่ไร้ซึ่ง ประโยชน์เห็น เป็นแก่นสาร
ปล่อยชีวิต ล่วงเลยไป ไม่ได้การ
ก็เหมือนตาล ยืนต้นตาย เสียหายจริง ฯ

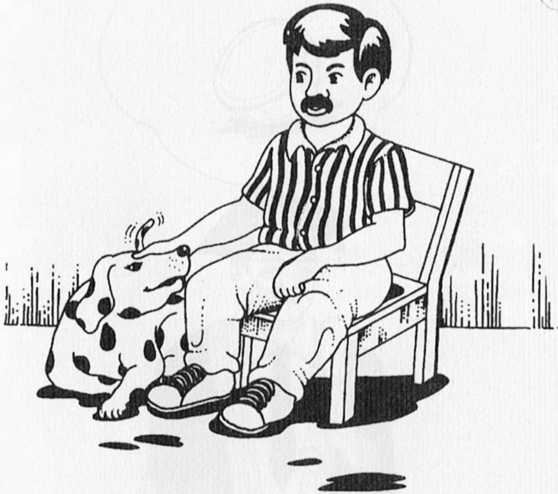

๔. คนสวะ

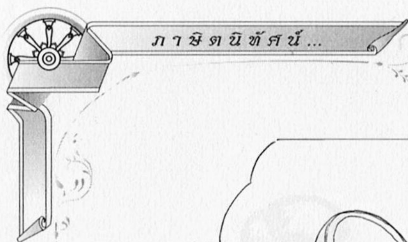
เขาก็มือ เราก็มือ คือกันหนอ
ไยมัวท้อ ระทดจิต ผิดจังหวะ
อยู่ว่างเปล่า ลอยไปมา ไร้สาระ
เหมือนสวะ ที่ลอยน้ำ เต็มลำคลอง ฯ

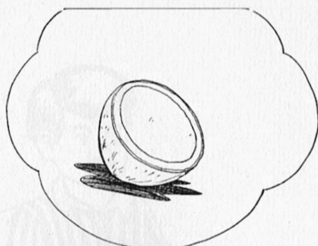

๕. ข้าซื่อสัตย์

ถึงเป็นหมา ก็เป็นหมา ข้าซื่อสัตย์
มิเคยกัด เจ้าของ ต้องเสียหาย
ผิดกับคน ใจคด กบฏนาย
ยอมแต่กาย ใจสู้ มิรู้คุณ ฯ

๖. แก่มะพร้าว

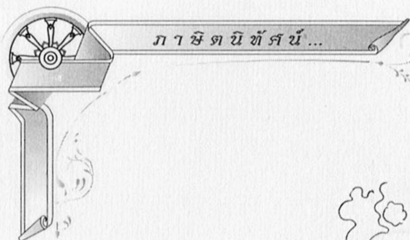
มะพร้าวแก่ แก่ดี มีประโยชน์
รสเอมโอษฐ์ หวานมัน อย่างขานไข
แก่วิชา ยิ่งแก่ ยิ่งแน่ไป
ไม่มีใคร งกเงิ่น แก่เกินเรียน ฯ

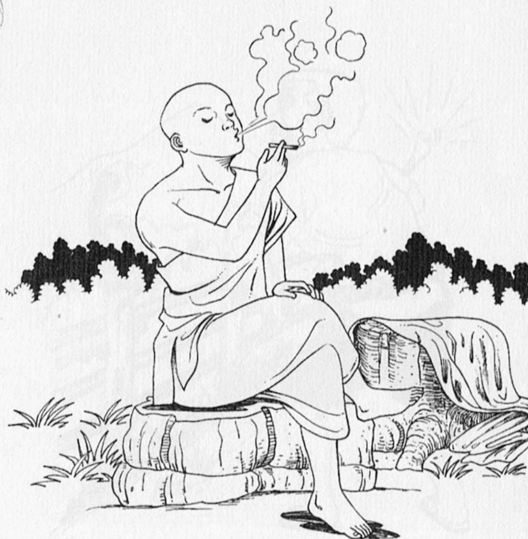

๗. ไม้คู่ยาก

มีไม้เท้า ใช้ยัน ยุดกันร่าง
คลำหาทาง แกว่งกวัด ไล่สัตว์หนี
ป้องกันตัว ติดตน ผลทวี
ดีกว่ามี ลูกรั้น อกตัญญู ฯ

๘. ผ้าเหลืองคลุมตอ

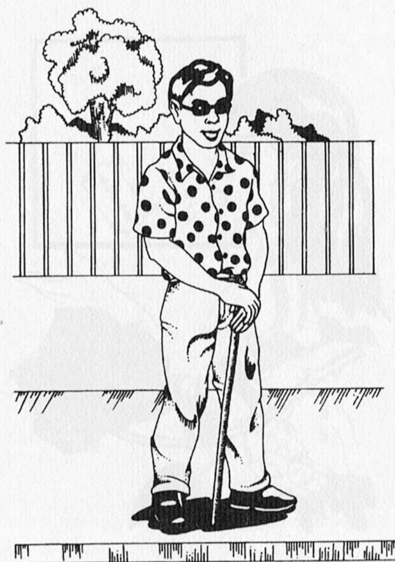
ตัวเป็นพระ ทำอย่างพระ ประเสริฐสุด
งามผ่องผุด น่าเกื้อหนุน บุญต่อเนื่อง
หากเละเทะ พายับยุ่ง ไม่รุ่งเรือง
เอาผ้าเหลือง มาคลุมตอ ก็พอกัน ฯ

๙. หนามกุหลาบ

กุหลาบงาม　หนามคม　ทิ่มจมเนื้อ
เจ็บปวดเหลือ　ไม่นานนัก　ก็จักหาย
คำพูดคน　บาดจิต　พิษมากมาย
ปวดจนตาย　ถูกเหน็บ　ให้เจ็บใจ ฯ

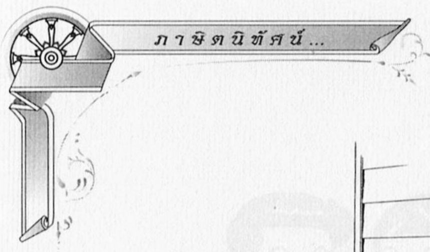
๑๐. ตาบอด - ใจบอด

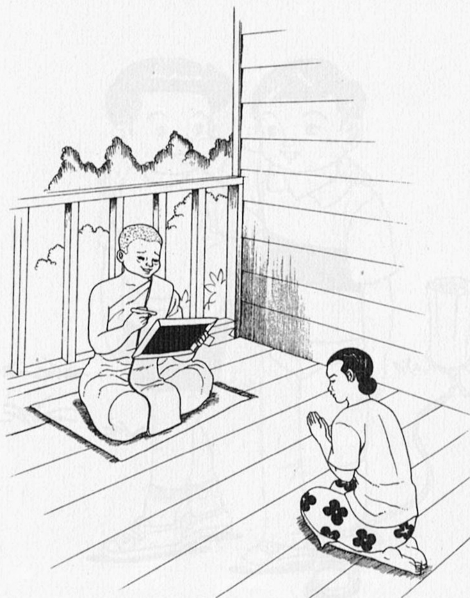
ถึงตาบอด ไม่แย่ พอแก้ไข
เปลี่ยนตาใหม่ เรืองรอง ก็มองเห็น
แต่ใจบอด มืดมาก ช่างยากเย็น
ที่จะเข็น เปลี่ยนให้ เป็นใจงาม ฯ

๑๑. เชือกไมตรี

เอาเชือกผูก มัดคน จนแน่นหนา
ด้วยหวังว่า จักสยบ ไม่หลบหนี
ก็ไม่แน่น เท่าปลูก ผูกไมตรี
มั่นคงดี กว่ารัด เชือกมัดเอย ฯ

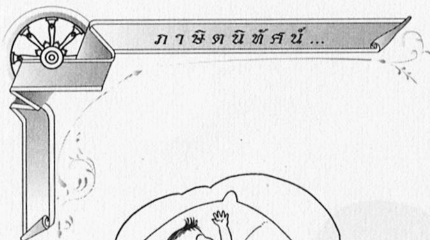
๑๒. โจรกำมะลอ

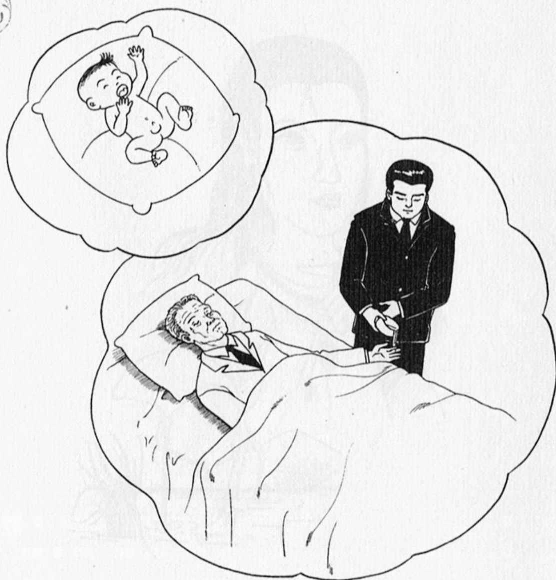
ห่มผ้าเหลือง ไม่ดำรง ทรงสิกขา
มุ่งแต่หา ลาภผล ตั้งตนใหญ่
ลวงชาวบ้าน ขายธรรม มุ่งกำไร
ผิดตรงไหน กับโจร ปล้นเขากิน ฯ

๑๓. ขาวไม่บริสุทธิ์

นกยางขาว สวยกาย แค่ภายนอก
แต่กลิ้งกลอก กินปลา น่าบัดสี
เปรียบคนสวย ใจโฉด โหดสิ้นดี
เล่ห์มากมี ถึงสวย ก็ป่วยการ ฯ

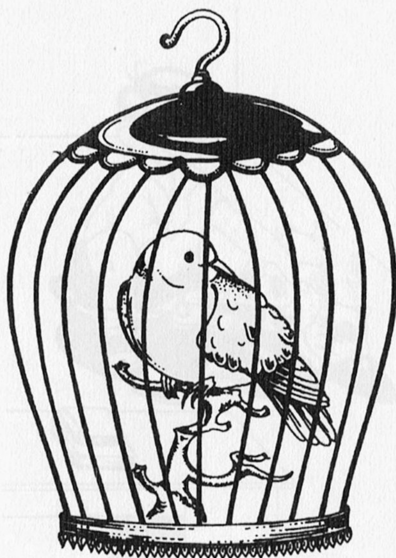
๑๔. มาแต่ตัว

เจ้าเด็กน้อย	เกิดมา	กายาเปล่า
พอโตเข้า	คว้าหมด	ลาภยศศักดิ์
ทรัพย์สะสม	ยึดไว้	ชื่นใจนัก
อะไรจัก	ตามไป	เมื่อตายลง ฯ

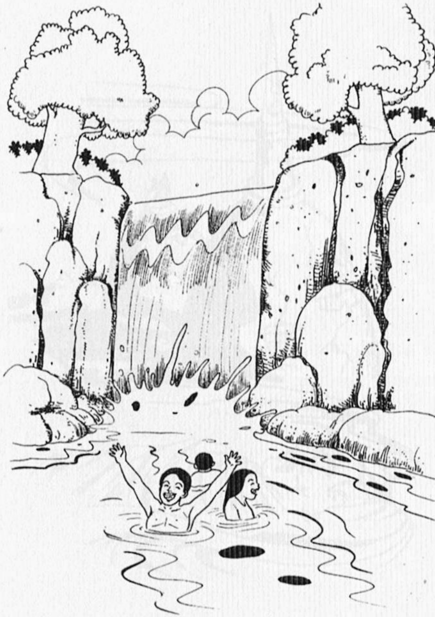
๑๕. แมวดื้อ

เจ้าแมวเหมียว น่ารัก แต่มักดื้อ
ยามเรายื้อ ยุดลง มันโก่งหลัง
ดึงขึ้นกลับ แอ่นท้า ว่าไม่ฟัง
แต่ก็ยัง ไม่ล้น คนดื้อเลย ฯ

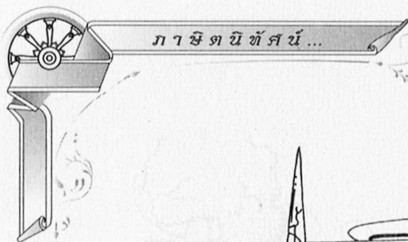
๑๖. นกน้อยในกรงทอง

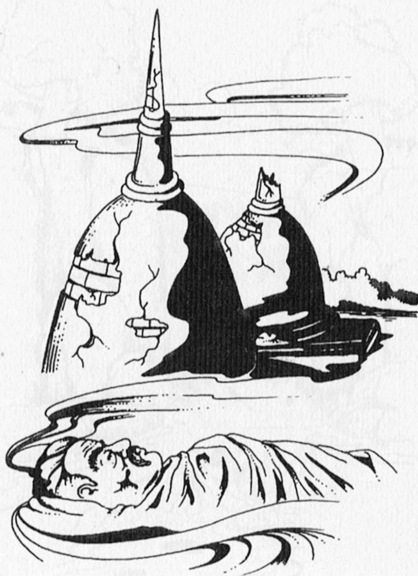
ถึงอยู่ดี มีเรือน เหมือนวังใหญ่
แต่หากไร้ อิสระ สุดจะเหงา
ทำพูดคิด ไม่ได้ อย่างใจเรา
ผิดนกเขา ในกรง ตรงไหนกัน ฯ

๑๗. ธารน้ำใจ

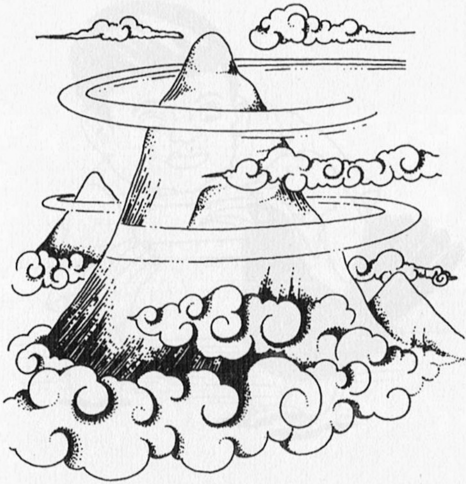
น้ำในบ่อ ในคลอง ในหนองสระ
ถึงแม้จะ เย็นซาบ เมื่ออาบดื่ม
แม้น้ำตก เย็นใส จำไม่ลืม
ก็ไม่ปลื้ม เย็นฉ่ำ เท่าน้ำใจ ฯ

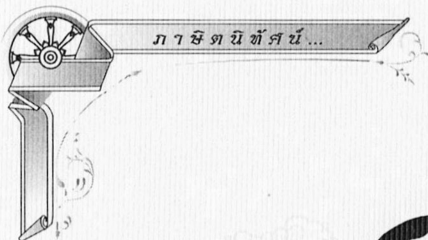
๑๘. เจดีย์ชีวิต

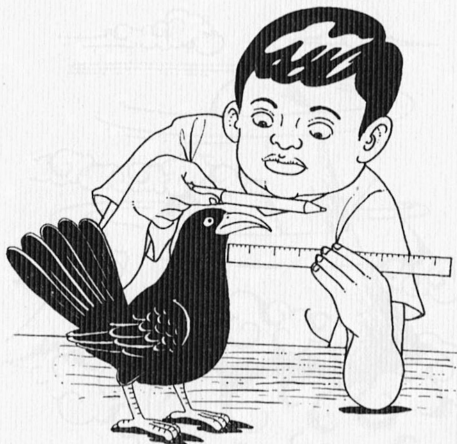
เจดีย์ใหญ่ แวววาม งามผ่องผุด
ยังโทรมทรุด เศร้าหมอง เป็นของแน่
ถึงร่างเรา ทุกวัน เปลี่ยนผันแปร
จะพ้นแก่ เจ็บไข้ เป็นไม่มี ฯ

๑๙. ภูเขาหิน

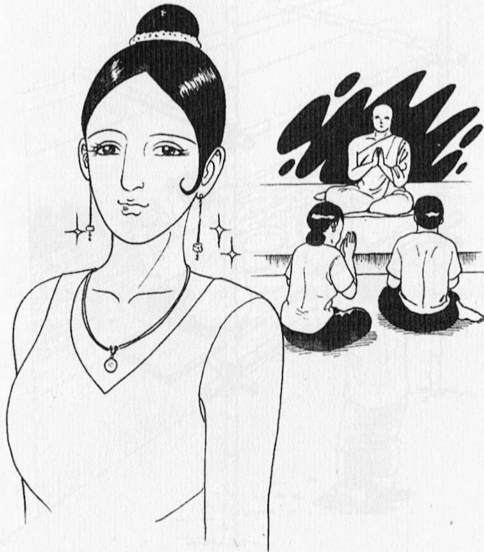
คำนินทา	พาให้	เข้าใจผิด
ไยมัวคิด	สนใจ	ใฝ่ถือสา
อย่ากังวล	หวั่นลิ้น	คนนินทา
เหมือนภูผา	ไม่พรั่น	หวั่นแดดลม ฯ

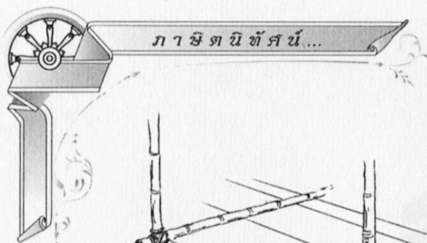
๒๐. ปากกา - ปากคน

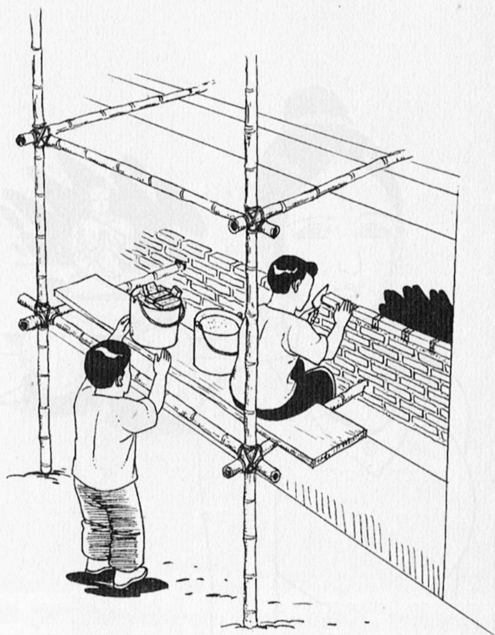
ปากของกา เกริ่นกล่าว ว่ายาวอยู่
วัดแล้วรู้ ชัดแน่ ยาวแค่ไหน
ถึงปากกา จับวัด ก็ชัดไป
ที่จนใจ วัดยาก คือปากคน ฯ

๒๑. อาภรณ์ล้ำค่า

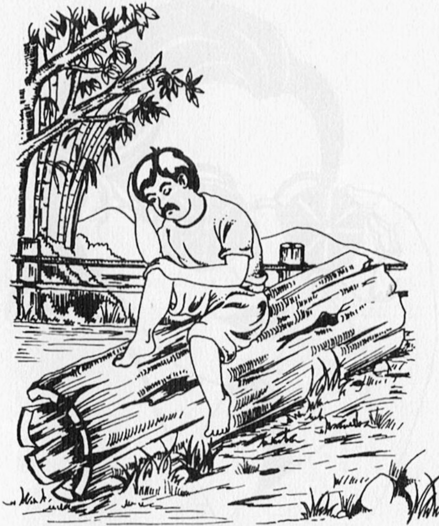
อันอาภรณ์ ย่อมช่วย ให้สวยสรรพ
เมื่อประดับ ถูกเวลา อายุขัย
แต่ศีลช่วย เสริมสุข งามทุกวัย
ทุกสมัย ศีลประดับ งามสรรพเอย ฯ

๒๒. สร้างตึก - สร้างคน

อันตึกราม ใหญ่โต รโหฐาน
สร้างไม่นาน ก็สำเร็จ เสร็จทุกหน
แต่สร้างยาก นั้นหรือ คือสร้างคน
มิให้ผล ทุกครั้ง ดุจตั้งใจ ฯ

๒๓. ท่อนไม้ที่ไร้ค่า

เกิดเป็นคน แต่ไม่ ใช้ความคิด
ไม่ทำกิจ คิดการ งานน้อยใหญ่
กินอยู่เปล่า หมดค่า จะว่าไป
เหมือนท่อนไม้ ผุเกลื่อน ริมเถื่อนทาง ฯ

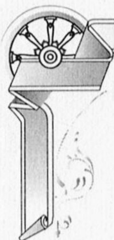
๒๔. แว่นตาธรรม

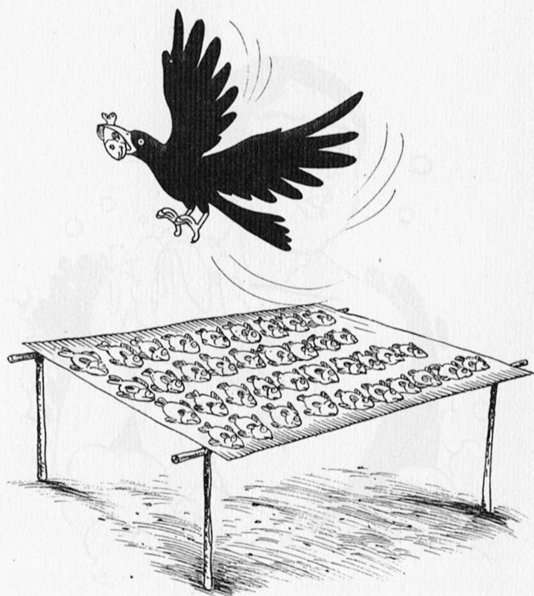
แว่นตาช่วย ให้เห็น ได้เด่นชัด
ช่วยขจัด พร่ามัว ทรงตัวได้
ย่อมมัวมล มืดตลอด เมื่อบอดใจ
นอกจากใช้ "แว่นธรรม" สวมนำทาง ฯ

๒๕. สบู่แพ้

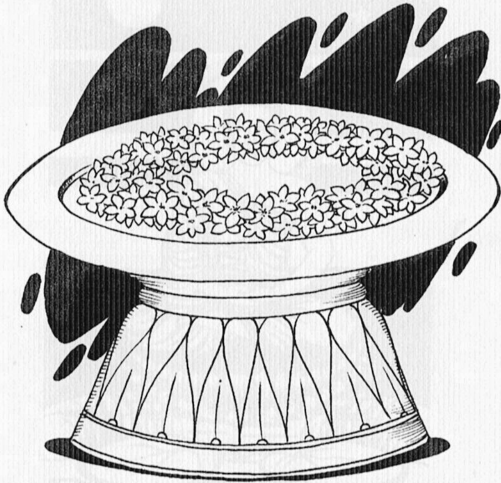
เมื่อตัวเปื้อน เปรอะไป เหงื่อไคลออก
สบู่ฟอก ขจัดสิ้น หมดกลิ่นเหม็น
แต่ใจเปื้อน เปรอะมาก ฟอกยากเย็น
เหลือลำเค็ญ สบู่ฟอก ไม่ออกเลย ฯ

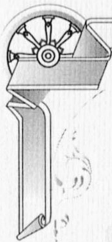
๒๖. ดีกาดำ

กาเอ๋ยกา กาดำ เขาหยามนัก
เผลอเป็นลัก โฉบหนี ทุกที่เจ้า
แต่ก็มี ดีอยู่ อย่าดูเบา
ใครตื่นเช้า ได้บ้าง อย่างกาดำ ฯ

๒๗. มะลิหอม

อันความดี ที่ทำ กลิ่นล้ำเลิศ
หอมบรรเจิด ตราตรึง ถึงไหนไหน
กลิ่นมะลิ หอมจรุง ฟุ้งไปไกล
ก็ยังไม่ หอมล้ำ กลิ่นความดี ฯ

๒๘. จันทร์งาม

เมื่อกายใจ สงบเย็น อยู่เป็นสุข

ธรรมะปลุก งามเสงี่ยม เปี่ยมใบหน้า

ดูสดชื่น เอิบอิ่ม เย็นนิ่มตา

งามซึ้งกว่า ดวงจันทร์ ในวันเพ็ญ ฯ

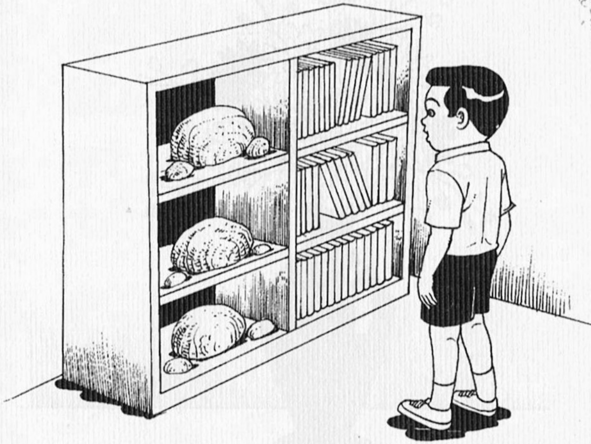
๒๙. แสงตะวัน

ร้อนไฟโกรธ มีอะไร เทียบได้ติด
ดวงอาทิตย์ ฤทธิ์แรง แสงสะท้อน
เผาทุกสิ่ง ลุกไหม้ เป็นไฟฟอน
ก็ไม่ร้อน แรงโรจน์ เท่าโกรธเลย ฯ

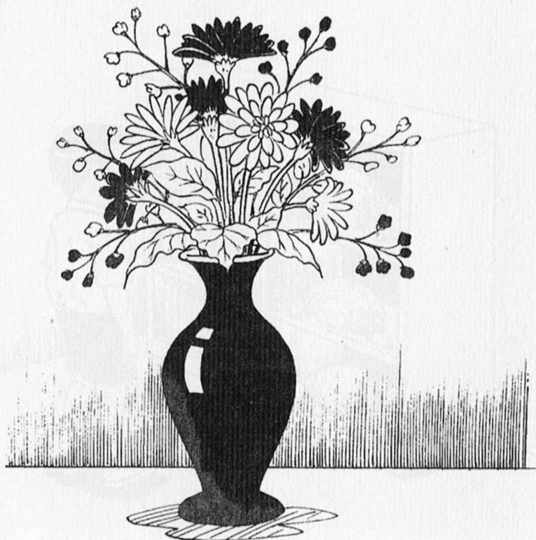
๓๐. ถมบึง

แม้บึงน้ำ　　ลำราง　　ลึกกว้างใหญ่
ยังเต็มได้　　ด้วยหิน　　ดินทรายถม
แต่ใจอยาก　　ลึกกว่า　　หลายอารมณ์
ไร้สุขสม　　เพราะใจ　　ถมไม่เต็ม ฯ

๓๑. มีไว้ไร้ประโยชน์

มีหนังสือ เก็บไว้ แต่ในตู้
มีความรู้ ไม่ใช้ ให้คนเห็น
มีเงินเก็บ ซ่อนไว้ ใช้ไม่เป็น
ก็เหมือนเช่น มีก้อนหิน สิ้นค่าคุณ ฯ

๓๒. ดอกไม้ในแจกัน

ดอกไม้สี สุมกองไว้ ดูไม่สวย
คนเก่งช่วย ใส่แจกัน พลันหรูหรา
เหล่าคนที่ มีวินัย พิไลตา
ดูสวยกว่า พรรณดอกไม้ ในแจกัน ฯ

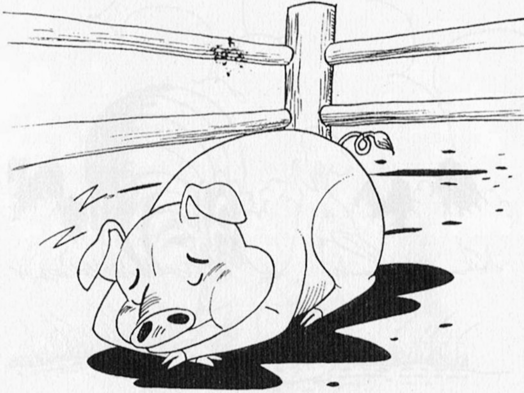

๓๓. นุ่นปลิวลม

เมื่อหูเบา ใจเบา เชื่อเขาหมด
ไม่รู้จด รู้จำ ทำว้าวุ่น
หลงคำหวาน ไม่เห็น เป็นต้นทุน
จะเหมือนนุ่น ปลิวลม อกตรมตรอม ฯ

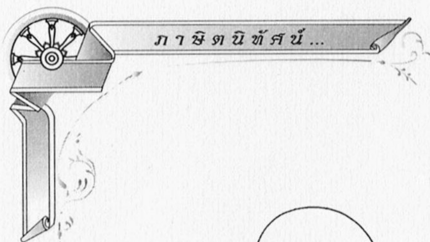
๓๔. ไม้หลักปักเลน

เป็นผู้ใหญ่ ไม่คิด รับผิดชอบ
ไม่รอบคอบ ใจหนัก รักเหตุผล
ไม่ฟังหู ไว้หู ดูชอบกล
ก็ไม่พ้น เป็นหลัก ที่ปักเลน ฯ

๓๕. เจ้าหมูอ้วน

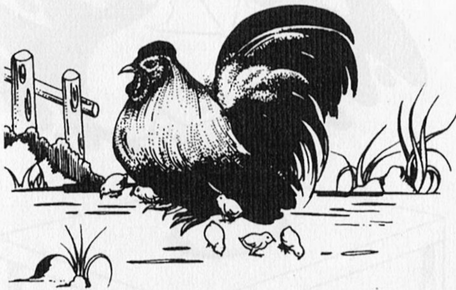
คนเกียจคร้าน งานน้อย ทำหงอยเหงา
งานหนักเบา ไม่สู้ รู้แต่หมอน
กินก็จุ ซึมง่วง ห่วงแต่นอน
ต่างสุกร อ้วนพี ที่ไหนกัน ฯ

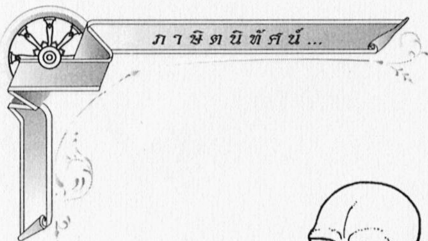
๓๖. หงส์ปีกหัก

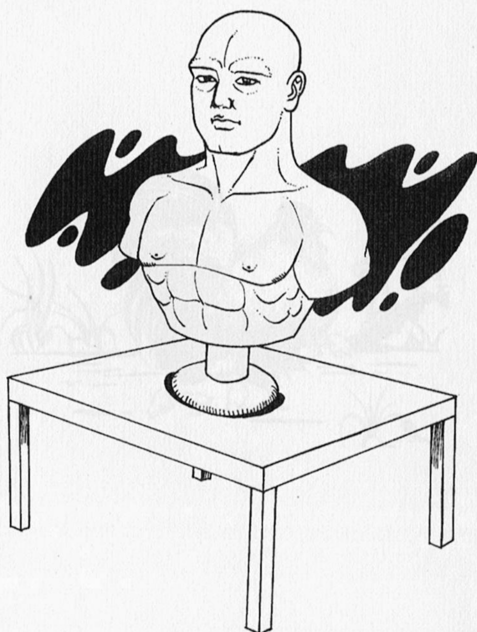
เป็นสตรี เมามัว หลงตัวผิด
แต่งจริต กิริยา ว่าสูงส่ง
หากพลาดท่า จักอาย หายทะนง
เฉกเช่นหงส์ ปีกหัก ตกปลักโคลน ฯ

๓๗. ชาติแม่ไก่

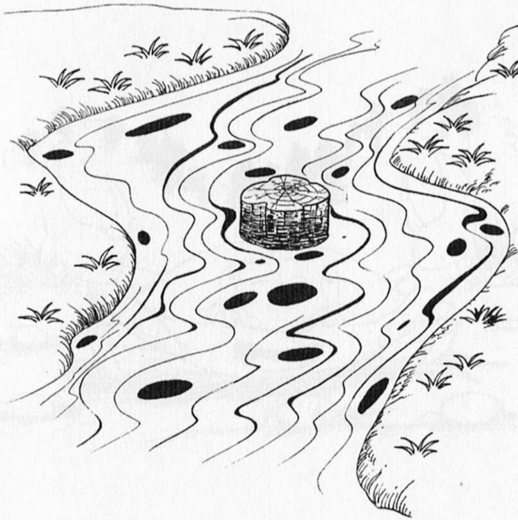
ชาติแม่ไก่ ได้อาหาร เรียกขานลูก
ใจพันผูก อ้าปีกป้อง ประคองขวัญ
เป็นแม่คน กลับทิ้งลูก ไม่ผูกพัน
ปล่อยลูกนั้น อยู่เดียวดาย อายไก่จริง ฯ

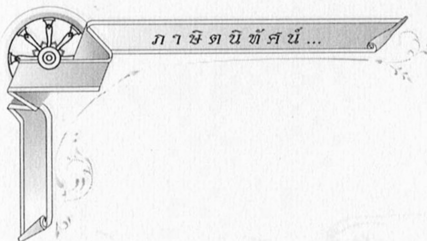
๓๘. หุ่นสุขี่

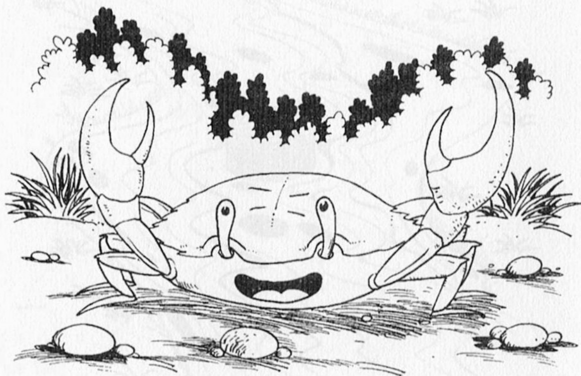
ยามมีเรื่อง วุ่นวาย ระคายหู
ตริกตรองดู นิ่งไว้ ได้สุขี
ทำตัวเหมือน หุ่นปั้น มั่นคงดี
จะไม่มี เรื่องวุ่น ให้ขุ่นใจ ฯ

๓๙. ตอไม้ในคลองคด

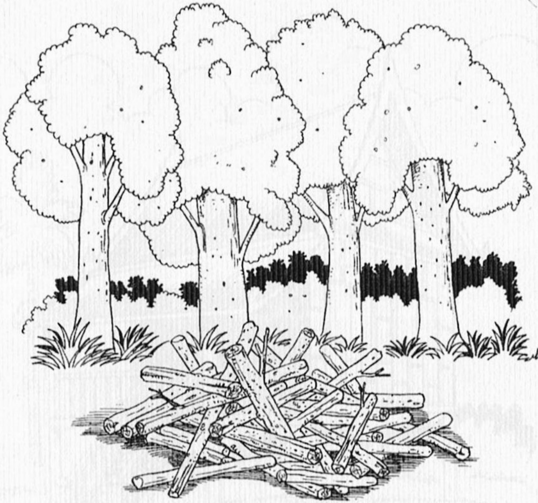
ตอไม้กลาง คลองคด หลายลดเลี้ยว
พาเรือเอี้ยว หลบได้ ไม่ยากหนา
อันคนคด เล่ห์พร้อย ร้อยมายา
หลบยากกว่า ตอไม้ ในคดคลอง ฯ

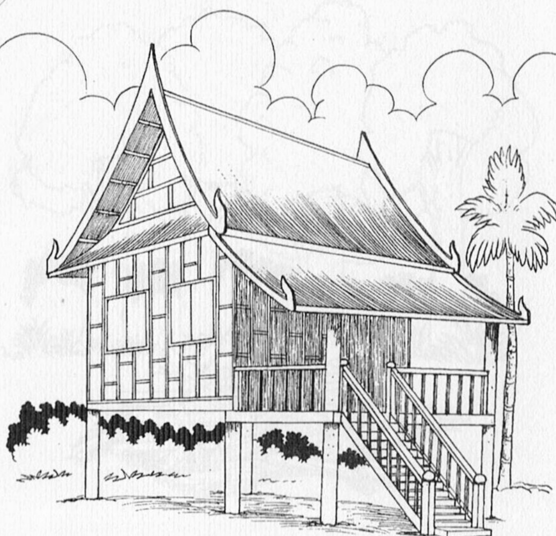
๔๐. ปากหอยปากปู

มีเงินทอง พูดอะไร ใครก็เชื่อ
หากขาดเนื้อ ขาดอำนาจ วาสนา
จักติดขัด คับข้องใจ ไร้ราคา
ปากพูดจา เขาก็เห็น เป็นปากปู ฯ

๔๑. ท่อนฟืนชีวิต

ถึงมั่งมี จนยาก มากยศศักดิ์
ไม่นานนัก ชีพก็ดับ หันกลับหลัง
เหมือนกันหมด ชีวิตนี้ ไม่จีรัง
ตายแล้วดัง ท่อนฟืน ดาษดื่นดง ฯ

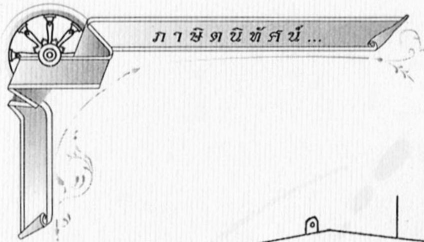
๔๒. บ้านกาย

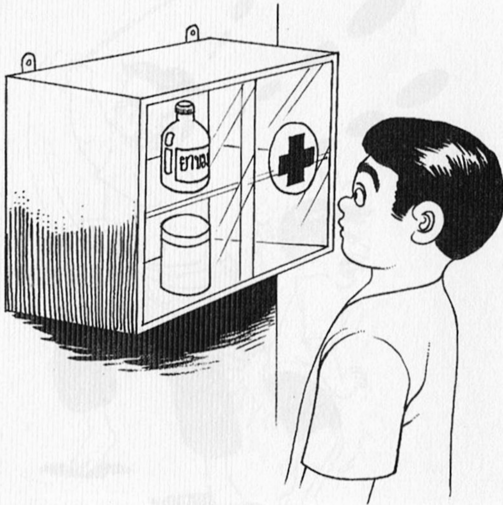
บ้านหลังงาม ใช้งาน มานานนัก
ไม่ช้าจัก พังกระจุย เป็นผุยผง
เปรียบร่างกาย เสื่อมทรุด หยุดไม่ลง
ไม่ช้าคง เหมือนบ้าน แหลกลาญไป ฯ

๔๓. ฤทธิ์ไม้เรียว

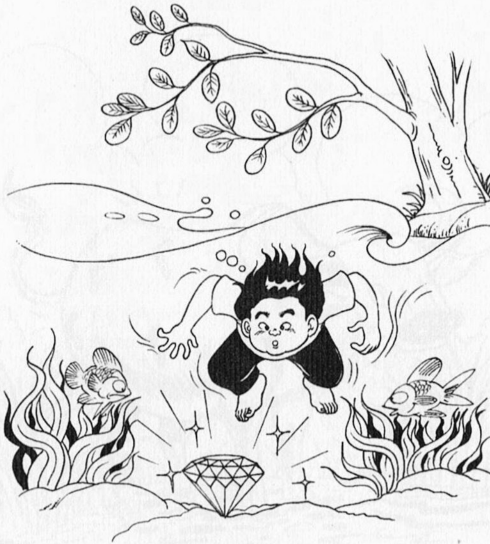
เด็กทำผิด　ลองให้　อภัยเขา
แล้วคอยเฝ้า　แนะนำ　ย้ำวิถี
แทนข่มขู่　วนเวียน　ดุเฆี่ยนตี
เด็กย่อมดี　ไม่ได้　ด้วยไม้เรียว ฯ

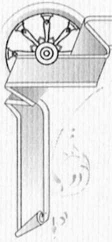
๔๔. คนยาขม

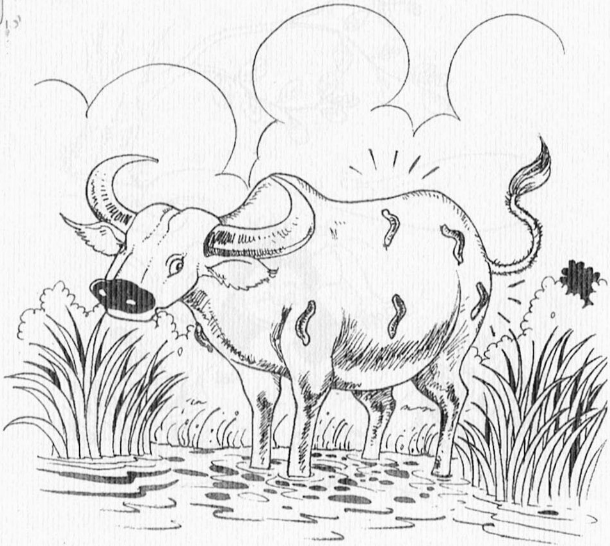
คำคนซื่อ ท้วงทัก มักบาดหู
แม้ฟังดู ตรงไป ไม่อ่อนหวาน
แต่จักมี คุณค่า ไปช้านาน
เฉกเช่นทาน ยาขม ข่มโรคภัย ฯ

๔๕. เพชรเม็ดงาม

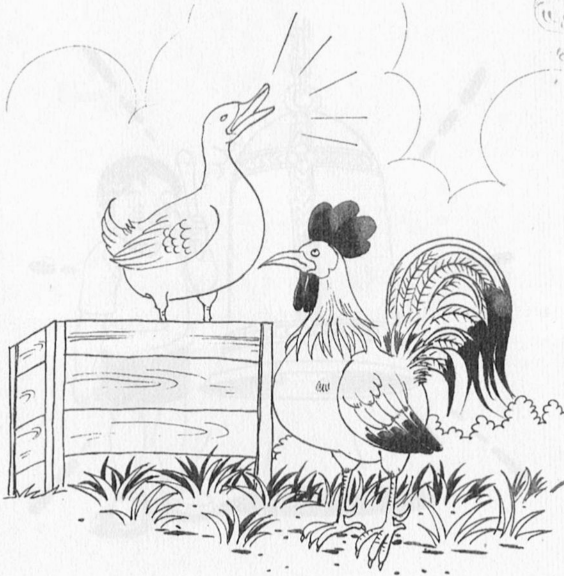
ปราชญ์แม้หลบ ตัวอยู่ ตามภูผา
คนก็หา จนพบ สบสถาน
เฉกเพชรดี ตกน้ำ จมลำธาร
คนก็ควาน งมหา จนกว่าเจอ ฯ

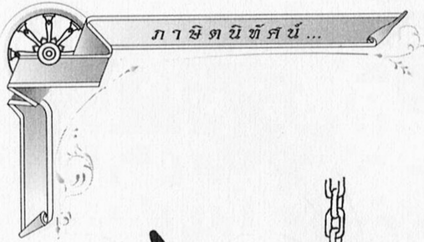
๒๖. คนทากปลิง

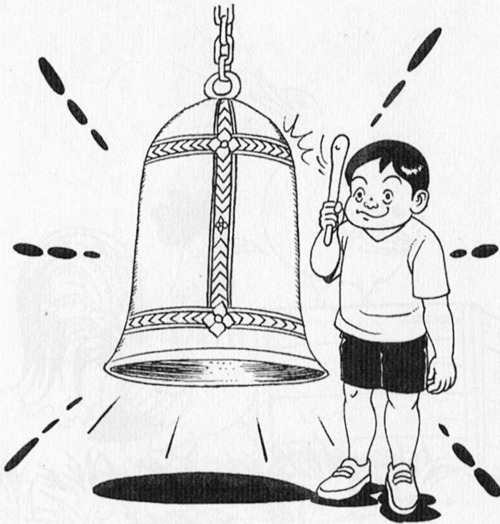
อาศัยเขา อย่าเขื่อง หรือเงื่องหงอย
งานใหญ่น้อย เป็นกังวล ช่วยขวนขวาย
เอาแต่เกาะ กินอยู่ นิ่งดูดาย
ทำตัวคล้าย ทากปลิง คนชิงชัง ฯ

๔๗. เปิดผยอง

แม้เอาเป็ด ขึ้นแท่น ขันแทนไก่
เสียงจะเพราะ เพียงไร ก็ไม่เหมือน
ถึงจะส่ง เสียงจ้า ฟ้าสะเทือน
คนก็เบือน หน้าหยัน เป็ดนั้นเอง ฯ

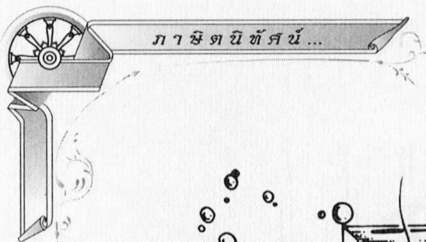
๔๘. ระฆังปราชญ์

ต้องตีก่อน ระฆัง จึงดังเพราะ
เทียบได้เหมาะ กับปราชญ์ ชาติเหตุผล
ต้องไต่ถาม จึงเอ่ย เผยยุบล
จับใจคน ทั่วหน้า เมื่อพาที ฯ

๔๙. ร่มธรรม

ร้อนแสงแดด ร่มกั้น พอกันได้
แต่ร้อนไฟ รักโกรธ โทษมหันต์
ป้องด้วยร่ม ธรรมดา หาเทียมทัน
เครื่องป้องกัน ที่สม คือ "ร่มธรรม" ฯ

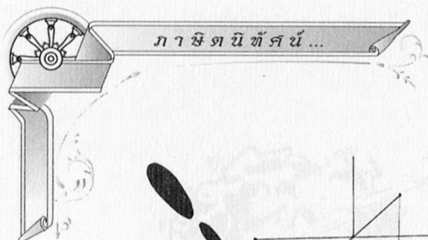
๕๐. ชาติคางคก

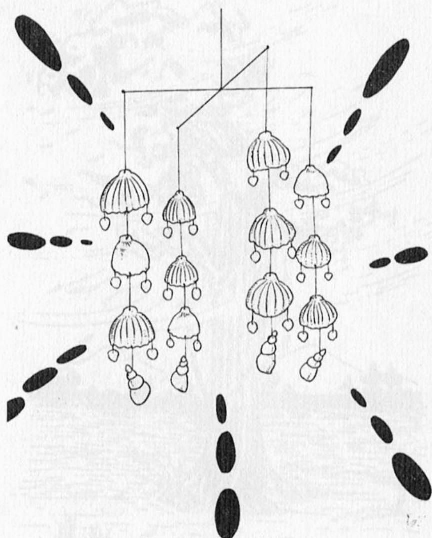
เปรียบคนโง่ อวดฉลาด ชาติคางคก
ชอบผงก หัวเบ่ง ทำเก่งกล้า
เมื่อธาตุแท้ ถูกปอก เผยออกมา
ต้องขายหน้า อดสู อายผู้คน ฯ

๕๑. ต้นไม้ไร้พวก

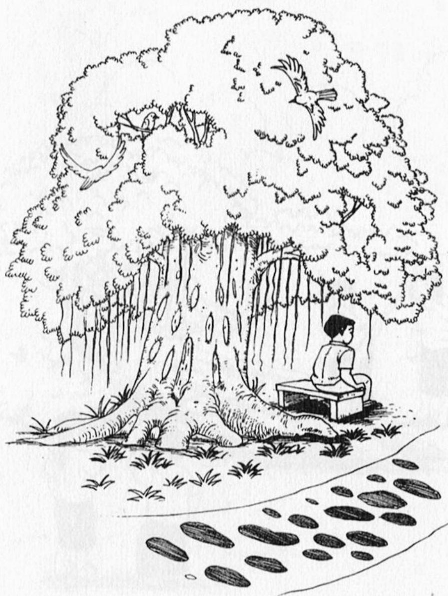
ต้นไม้ใหญ่ สูงโลด อยู่โดดเดี่ยว
ลมบนเคี่ยว พัดโหม ก็ล้มได้
ถึงสูงศักดิ์ เชี่ยวชาญ สักปานใด
แต่พวกไม่ มากพอ ก็โค่นเร็ว ฯ

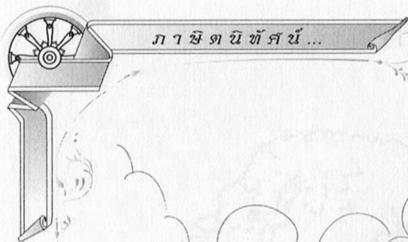
๕๒. เปลือกหอยด้อยค่า

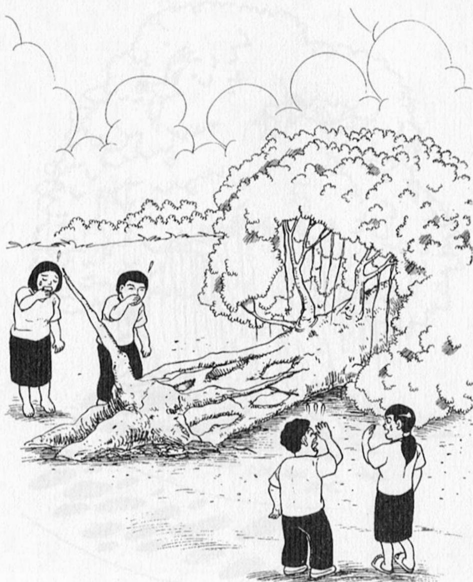
เศษเปลือกหอย ด้อยค่า นำมาแต่ง
ประดิษฐ์แปลง ให้ดี ก็มีค่า
ลูกคนจน ฝึกดี มีวิชา
ไม่น้อยหน้า ใครใคร ในสังคม ฯ

๕๓. ไทรใหญ่ริมทาง

สร้างความดี เหนื่อยบ้าง ค่อยจางหาย
แต่เครื่องหมาย ดียัง รินหลั่งผล
เป็นประโยชน์ เป็นสุข เพื่อทุกคน
เหมือนปลูกต้น ไทรใหญ่ ไว้ริมทาง ฯ

๕๔. ไทรในดวงใจ

คนดีตาย　　เหมือนไทรร่ม　　มาล้มหัก
มีคนรัก　　หวนรำลึก　　เฝ้านึกถึง
แม้ร่างสิ้น　　คนยังพร่ำ　　หวนคำนึง
ความดีซึ่ง　　ยังประทับ　　อยู่กับใจ ฯ

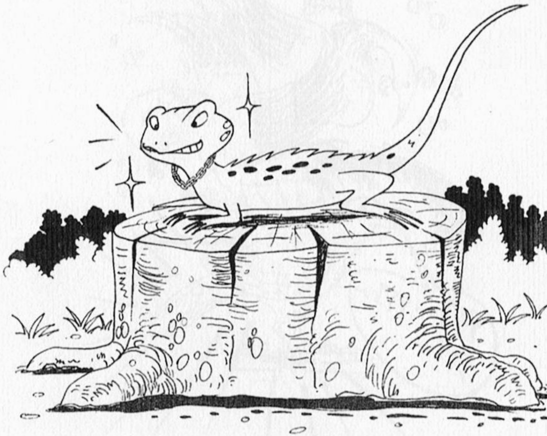
๕๕. เพชรร้าว

เป็นผู้หญิง ต้องรัก ซึ่งศักดิ์ศรี
ค่าจะมี ก็ครั้ง เมื่อยังสาว
หากปล่อยตัว ให้มี ราคีคาว
เหมือนเพชรร้าว หย่อนค่า ไม่น่าเชย ฯ

๕๖. นกในรังน้อย

ทำกิจใด ดูกำลัง ชั่งให้แน่
อย่าเอาแต่ จะได้นัก จักเสื่อมถอย
เกินกำลัง จะสิ้นท่า นั่งตาลอย
ดูนกน้อย ทำรังเห็น เป็นแนวทาง ฯ

๕๗. กิ้งก่าได้ทอง

ได้ดีแล้ว อย่าปลื้ม จนลืมหลัง
ทำโอหัง อวดโต โก้หรูหรา
ลืมกำพืด วงศ์วาน เคยผ่านมา
เป็นกิ้งก่า ได้ทอง ลำพองตน ฯ

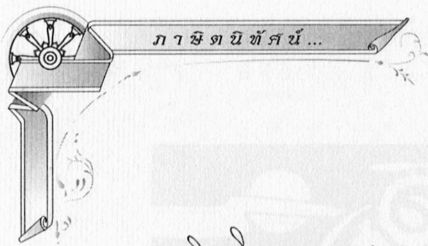
๕๘. กาในฝูงหงส์

สู้พากเพียร จับกา มาแต้มสี
ลวดลายดี ปล่อยไป ในฝูงหงส์
แม้ท่วงท่า สีสัน เหมือนบรรจง
สำเนียงคง บ่งเหล่า ว่าเผ่ากา ฯ

๕๙. ผีหลอกคน

เมื่อผีหลอก มักรู้ทัน ว่านั่นผี
คนหลอกมี หลายลีลา ท่าหลอกหลอน
รู้ไม่ทัน จักเจ็บช้ำ เป็นตำบอน
รีบผันผ่อน ปลีกให้พ้น คนหลอกคน ฯ

๖๐. ไฟร้อน

รู้ว่าไฟ ก็อย่าต้อง เป็นของร้อน
คนแสนงอน ชอบโกรธขึ้ง พึงหลีกหนี
อย่าตอแย อย่ายั่วเย้า ไม่เข้าที
โกรธเต็มที่ เหมือนได้เชื้อ จะเหลือแรง ฯ

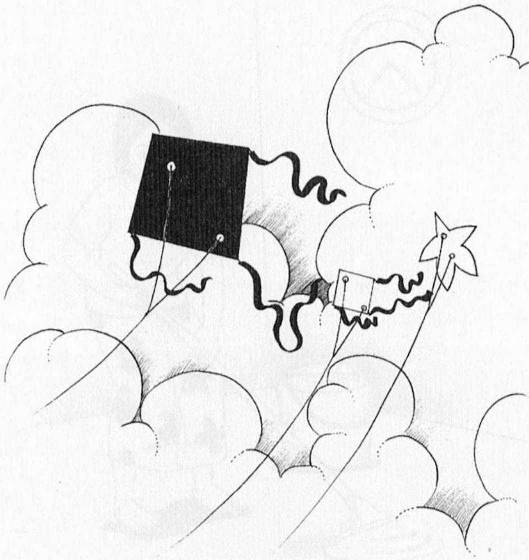
๖๑. ลิ้นกับฟัน

ลิ้นกับฟัน ย่อมกระทบ ขบกันบ้าง
ก็เป็นอย่าง ธรรมดา ไม่ว่าไหน
อยู่ด้วยกัน ร้ายบ้าง ช่างปะไร
ต้องทำใจ อดกลั้น ผ่อนสั้นยาว ฯ

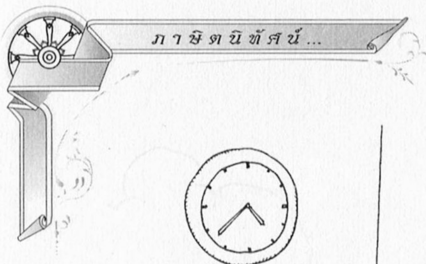
๖๒. ไม้ลูกดก

ไม้ลูกดก นกเพียร แวะเวียนหา
ยามลูกมา หมดสิ้น นกบินหนี
เหมือนยามเฟื่อง เงินทอง พวกพ้องมี
ต่างหลีกลี้ หลบหน้า คราอับจน ฯ

๖๓. ว่าวเหลิงลม

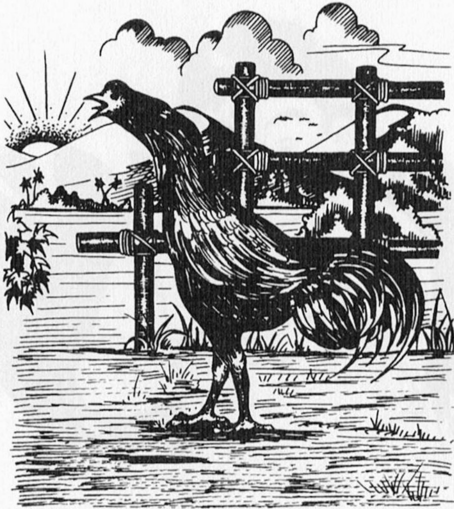
ว่าวเล่นลม เหลิงลม ก็สมนัก
ถูกเชิดชัก ยักย้าย หลายสถาน
หูเบาเหลิง ลมปาก จะยากนาน
ถูกลมหวาน ชักใย ลอยไปมา ฯ

๖๔. นาทีมีค่า

อย่าสนใจ คำคน บ่นเสียดสี
ดีไม่ดี ของเขา อย่าเร้าถาม
ใส่ใจแต่ งานเรา เฝ้าติดตาม
ทุกโมงยาม ผ่านไป ต้องได้งาน ฯ

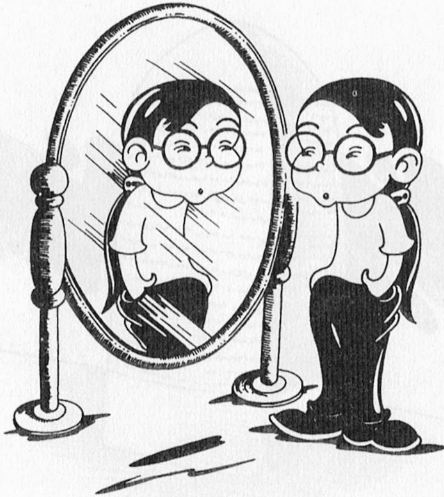
๖๕. ไก่บอกเวลา

เมื่อโอกาส ยามถึง ไก่จึงขัน
คนเช่นกัน ดูไก่ เอาไว้สอน
จะพูดจา ดูจังหวะ แต่ละตอน
เหมาะกาลก่อน ปราศรัย ไม่เสียการ ฯ

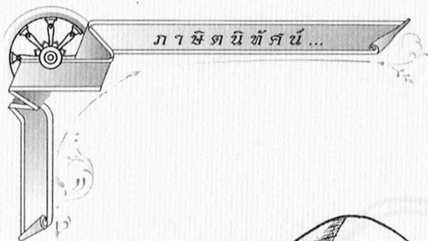
๖๖. ไข่ในหิน

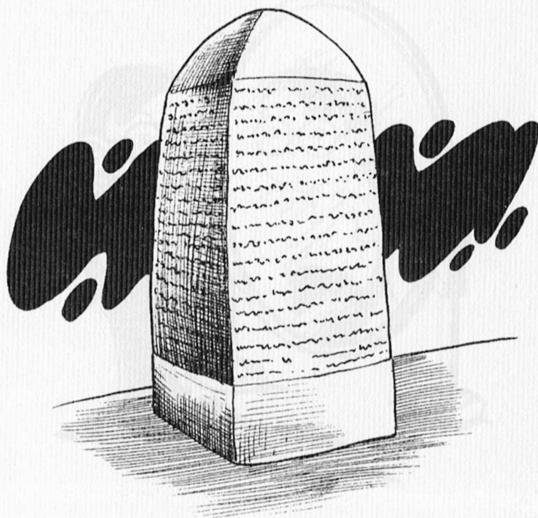
เกิดเป็นคน ควรขยัน หมั่นทำกิจ
ปัญญาคิด มุ่งขจัด สิ่งขัดขวาง
เตรียมใจกาย พร้อมบุก สู้ทุกทาง
ไม่เปราะบาง เหมือนไข่ ย่อมได้ดี ฯ

๖๗. กระจกพิเศษ

ตัวถูกผิด อย่างไร มักไม่รู้
คนอื่นสู้ เตือนสติ ดำริก่อน
จงเห็นเป็น กระจกเงา อย่าเง้างอน
เขาสะท้อน ให้เห็นตัว ชั่วหรือดี ฯ

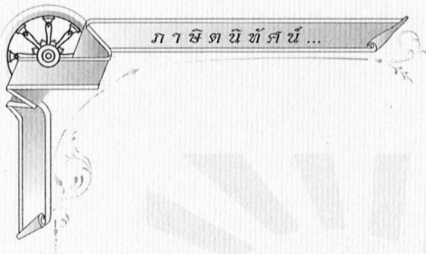
๖๘. ศิลาจารึก

มีความรู้ กลัวหมด รีบจดไว้
เมื่อนานไป ประจักษ์ เป็นหลักฐาน
คราเลอะเลือน ลืมไป ได้สอบทาน
เหมือนกับจาร บนแท่น แผ่นศิลา ฯ

๖๙. ปากตะไกร

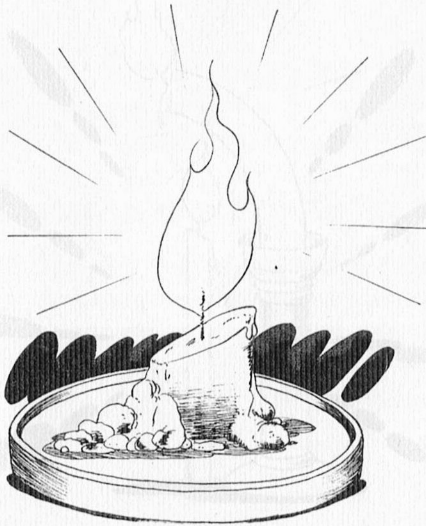
ชอบพูดมาก หยุดยาก ยิ่งมากเรื่อง
จะแค้นเคือง ถูกด่า ว่าปากเหม็น
ถึงพูดจริง เรื่องจริง ยิ่งลำเค็ญ
จะถูกเข่น เหนี็บฝาก ปากตะไกร ฯ

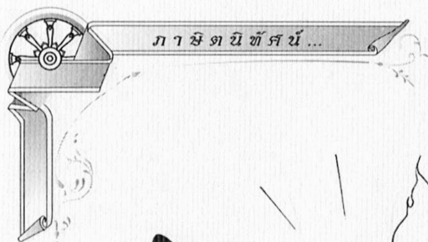
๗๐. คนคางคก

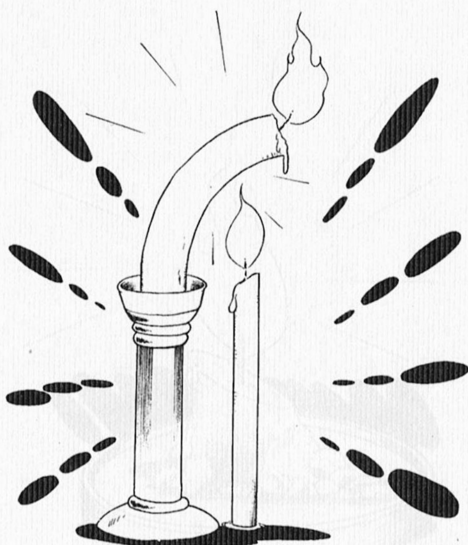
ชาติคนดื้อ　เขาเปรียบอย่าง　ชาติคางคก
ยางหัวตก　จึงรู้สึก　สำนึกเห็น
หากไม่เจ็บ　ก็ไม่จำ　ทำหน้าเป็น
ต่อลำเค็ญ　น้ำตาพรู　จึงรู้ตัว ฯ

๗๑. เทียนชีวิต

เทียนส่องแสง หมดไส้ ไฟก็ดับ
เมื่อเทียบกับ ชีวิต ไม่ผิดผัน
มัจจุราช ตามจี้ ทุกวี่วัน
สิ้นเชื้อพลัน ก็ดับ เหมือนกับเทียน ฯ

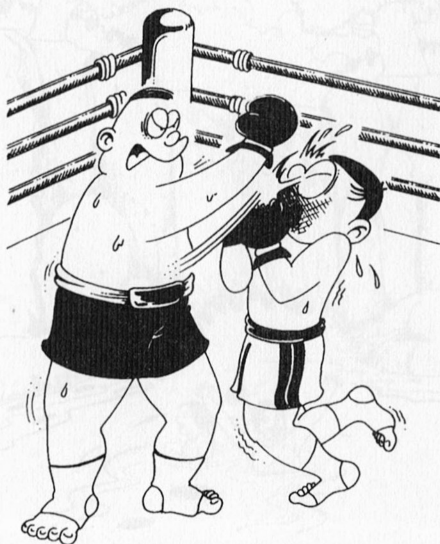
๗๒. ขี้ผึ้งลนไฟ

เป็นผู้นำ ใจหนัก ยึดหลักมั่น
ยุติธรรม์ กำกับ นับเป็นหนึ่ง
หากใจอ่อน เอียงถลำ ตามแรงดึง
เหมือนขี้ผึ้ง ถูกไฟ ไม่เหมาะเลย ฯ

๗๓. น้ำตก - น้ำใจ

ธารน้ำตก ไหลซ่าน ผ่านแก่งหิน
ได้อาบกิน ชื่นอุรา จะหาไหน
ธารน้ำตก หรือล้ำ ธารน้ำใจ
ที่รินไหล เอื้อมา ด้วยการุณย์ ฯ

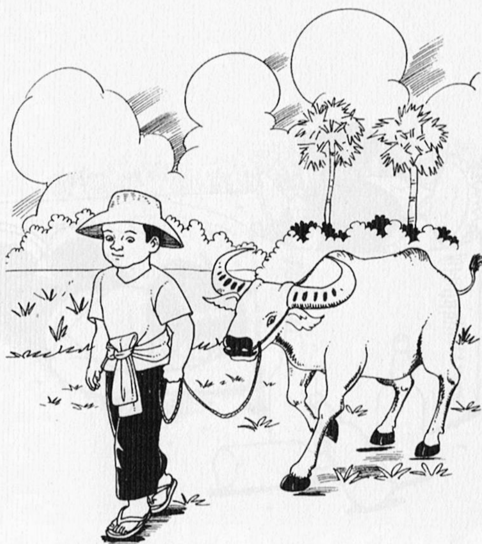
๗๔. มวยชีวิต

บนสังเวียน มวยทั้งสอง ต้องเพียรสู้
พิชิตคู่ ศึกให้ได้ คนไม่หยั่น
ถ้าเหยาะแหยะ จะโดนไล่ ลงไม่ทัน
หากเปรียบกัน ชีวิตจริง ยิ่งกว่ามวย ฯ

๗๕. ขวดเปล่า - คนเปล่า

ชอบทำตัว ว่างว่าง กลางถนน
เที่ยวเตร่จน ชาชิน สิ้นศักดิ์ศรี
แม้ขวดเปล่า ซื้อหา ค่ายังมี
คนเปล่านี่ หมดท่า ไร้ค่าตัว ฯ

๓๖. ทุยอาภัพ

โตแต่ตัว ปัญญาน้อย ด้อยความคิด
ขาดพินิจ สำนึก ไม่ฝึกฝน
ทำพูดคิด อะไร ไม่แยบยล
มักถูกคน ด่าเฉือน "โง่เหมือนควาย" ฯ

๗๗. มัศยาหลงเหยื่อ

หลงคำคน ยกยอ คอยปอปั้น
คงสักวัน อกตรม ล่มสลาย
เหมือนปลาหลง เหยื่อยอ สื่อล่อตาย
ผลสุดท้าย ชีพม้วย ด้วย "ยกยอ" ฯ

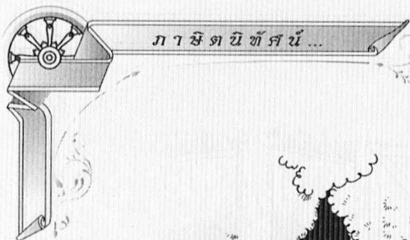
๗๘. แจกันงามล้ำค่า

แจกันดี สีสวย รวยคุณค่า
หมดราคา เมื่อแตก แยกสลาย
เฉกตัวคน ค่าล้ำ เกริกกำจาย
แต่พอตาย หมดค่า ราคาตัว ฯ

๗๙. คนหลังยาว

หลังคนนั้น มีไว้ ให้สู้ฟ้า
เพื่อเสาะหา ทรัพย์สาร โบราณสอน
มิใช่มี ไว้แผ่ เอาแต่นอน
จะถูกค่อน ชิงชัง ว่า "หลังยาว" ฯ

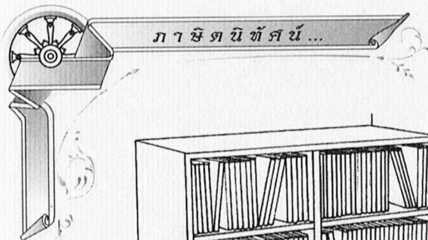
๘๐. เข็มทิศบอกทาง

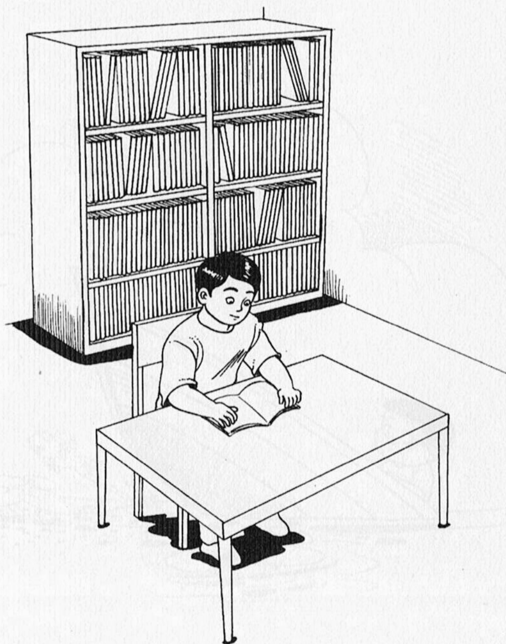
ยามหลงผิด มุ่งทำ เรื่องต่ำช้า
ใครเมตตา หวังดี ชี้ถูกผิด
พึงเชื่อฟัง ตรึกเห็น เป็นเข็มทิศ
ช่วยชีวิต พ้นภัย ไม่หลงทาง ฯ

๘๑. คนเรือรั่ว

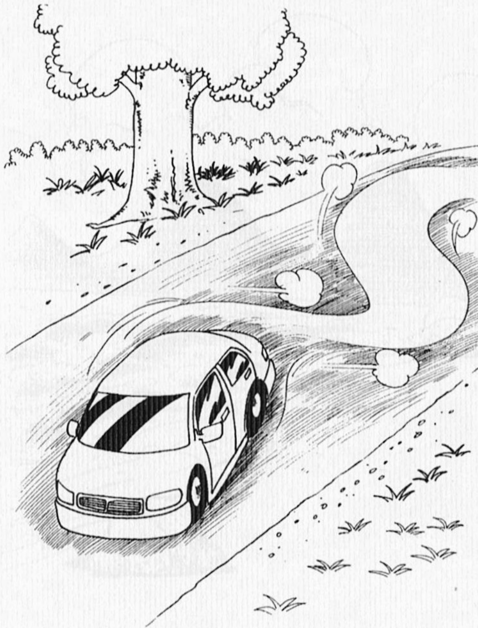
มีทรัพย์สิน　กินใช้　ไม่ถนอม
มือเติบพร้อม　จ่ายเล่น　เช่นเจ้าสัว
ไม่ช้านาน　ทรัพย์ลด　จมหมดตัว
เหมือนเรือรั่ว　จมน้ำ　กลางลำคลอง ฯ

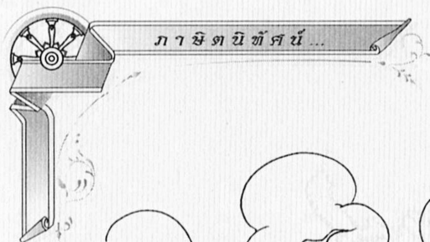
๘๒. ขุมทรัพย์วิเศษ

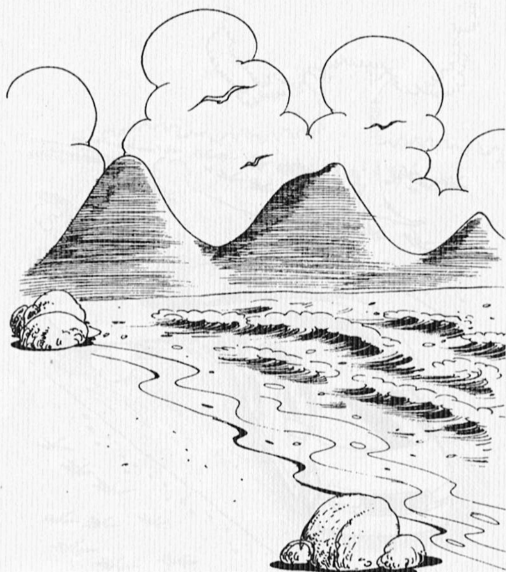
อันทรัพย์สิน นั้นไซร้ หาไม่ยาก
สู้ลำบาก เล่าเรียน เพียรศึกษา
ย่อมประสบ พบได้ ในตำรา
จำเอามา ฝึกทำ เป็นร่ำรวย ฯ

๘๓. รถไร้ห้ามล้อ

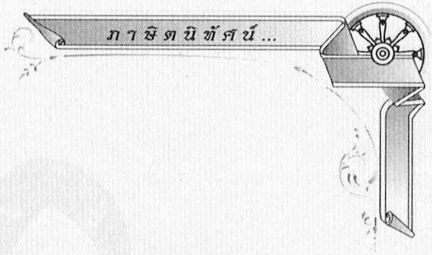
มีความรู้ มีพลัง ดุจช้างสาร
สติการ ขาดไป ไม่แข็งขึง
เหมือนรถขาด ห้ามล้อ ห้อตะบึง
ย่อมไม่ถึง เป้าหมาย ที่ปลายทาง ฯ

๘๔. คลื่นนินทา

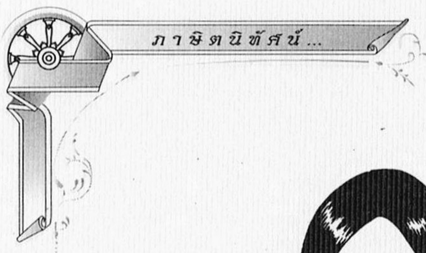
คำนินทา หลากล้น จากคนอื่น
ก็เหมือนคลื่น ในทะเล พัดเหหัน
แรงแล้วอ่อน เช่นนี้ ทุกวี่วัน
ตามไม่ทัน เดือดร้อน นอนกลุ้มใจ ฯ

๘๕. เสียงนกเสียงกา

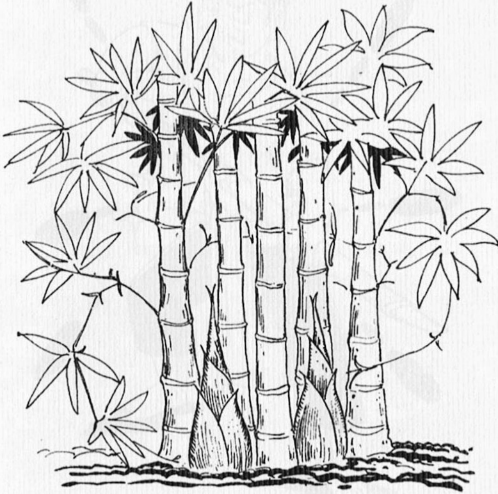
อัน "เสียงนก　เสียงกา"　มีค่าอยู่
ควรฟังหู　ไว้หู　ดูให้แน่
ไม่แยกแยะ　รู้ทัน　จักผันแปร
เสียงเซ็งแซ่　ดังไกล　ตรองให้ดี ฯ

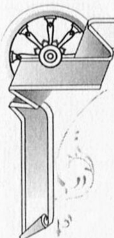
๘๖. ครูกำไล

อยู่ด้วยกัน กระทบกัน นั่นไม่แปลก
อย่าถึงแตก ร้าวฉาน โกรธกันอยู่
กำไลมือ สองอัน เชิงชั้นครู
ขอให้ดู เป็นแบบ แยบคายดี ฯ

๘๗. ครอบครัวไผ่

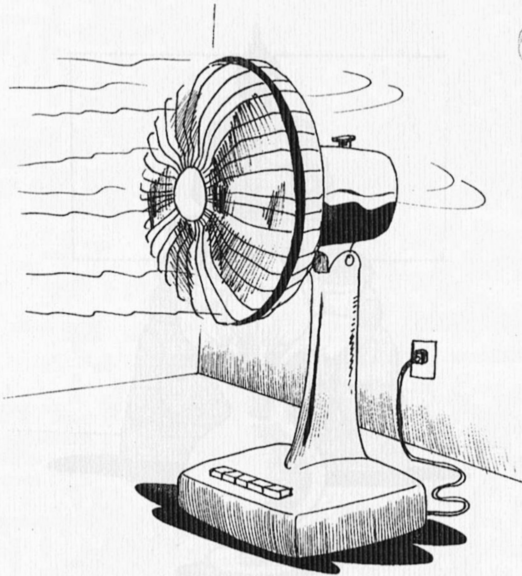
ต้นไผ่น้อย ค่อยแตกหน่อ เป็นกอใหญ่
สูงขึ้นไป เป็นปล้องปล้อง มองเห็นทั่ว
แตกเรียวหนาม ไว้ป้องกัน เผ่าพันธุ์ตัว
สร้างครอบครัว ดูต้นไผ่ ไว้เป็นครู ฯ

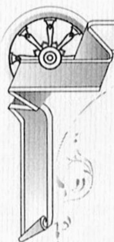
๘๘. ดาบปัญญา

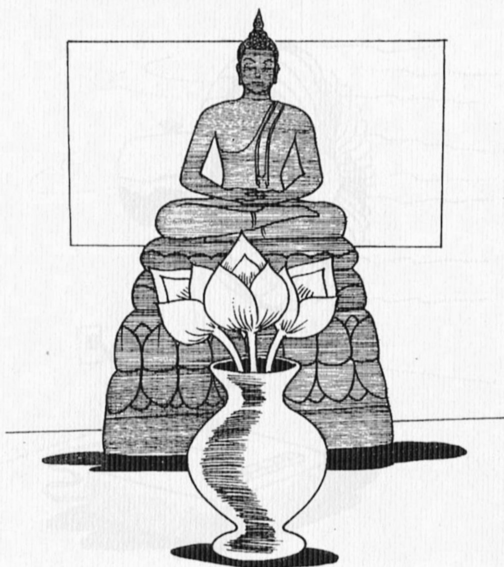
อันดาบดี　　ลับไว้　　เก็บในฝัก
ถึงคราวชัก　　ฟันฟาด　　ขาดสะบั้น
อุปสรรค　　ปัญหา　　สารพัน
ปัญญาฟัน　　ราบคาบ　　เหมือนดาบคม ฯ

๘๙. พัดให้ลม

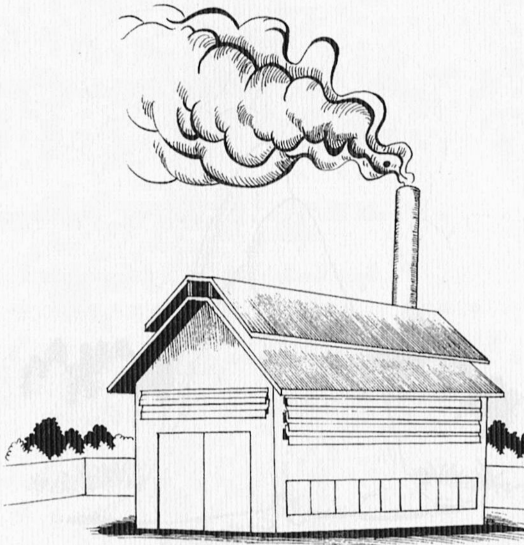
ทั้งมือเท้า และสมอง ต้องเคลื่อนไหว
จึงจะได้ สินทรัพย์ มาดับเข็ญ
เหมือนพัดลม เคลื่อนไหว ได้ลมเย็น
อย่าได้เป็น คนทื่อ มือเท้าตาย ฯ

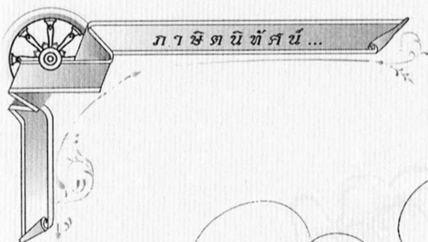
๙๐. บัวขึ้นหิ้ง

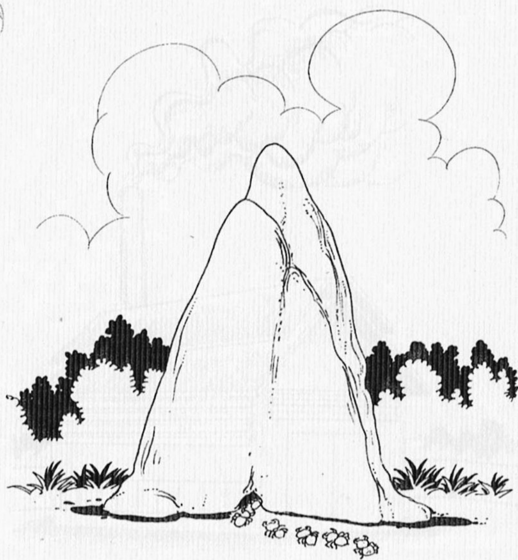
เมธีชน	ถึงต้อยต่ำ	เผ่ากำเนิด
ก็ควรเชิด	ยกย่องให้	ได้ยศฐาน์
เปรียบดอกบัว	บนโต๊ะหมู่	หิ้งบูชา
ที่เกิดมา	จากโคลนตม	พอสมกัน ฯ

๙๑. ปล่องระบายพิษ

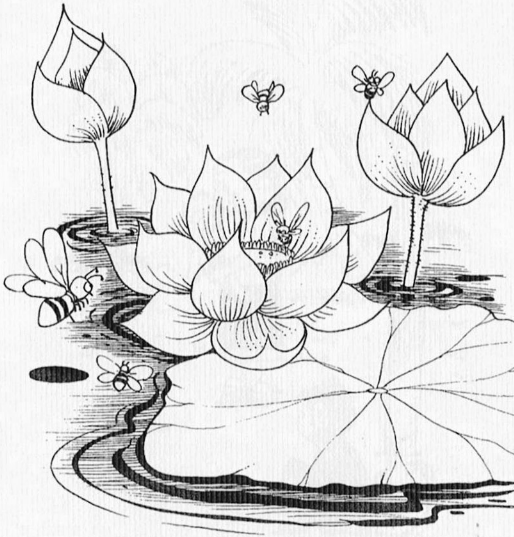
ปากคนพาล มีไว้ เพื่อใช้ด่า
ค่อนนินทา ว่าคน จนเสียหาย
เหมือนปล่องควัน มีไว้ ใช้ระบาย
พ่นพิษร้าย กระจายฟุ้ง สู่ฝูงชน ฯ

๙๒. ปลวกประสาน

ทำงานใหญ่ ต้องสัมพันธ์ ประสานเสียง
ความพร้อมเพรียง เชื่อมหนุนนำ สำเร็จได้
เหมือนจอมปลวก พวกปลวกสร้าง อย่างฉับไว
ใหญ่เท่าใหญ่ ไม่เหลือบ่า สามัคคี ฯ

๙๓. ผึ้งผู้ดี

ผึ้งตอมเคล้า ดอกไม้หอม ดอมรสหวาน
มิรุกราน กลีบกลิ่นสี ช้ำที่ไหน
ไปบ้านเขา เอาอย่างผึ้ง เขาพึงใจ
มิมีใคร คิดรังเกียจ เดียดฉันท์เลย ฯ

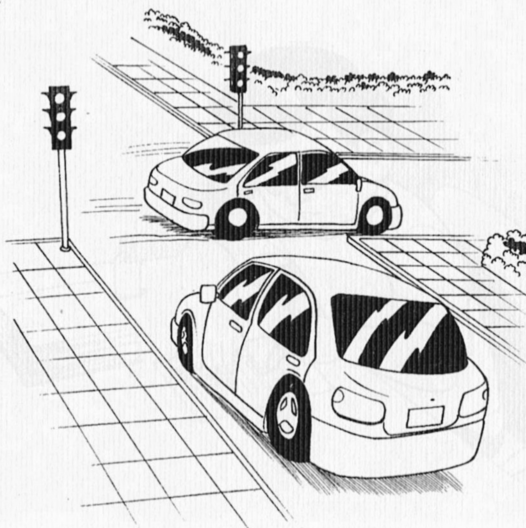
๙๔. ห่างวอกห่างวา

ลิงล่ามโซ่ ห่างมา แค่วาหนึ่ง
คว้าไม่ถึง ก็ปลอดภัย ได้หรรษา
หากจะห่าง คนพาล เล่าขานมา
ต้องห่างกว่า โยชน์หนึ่ง จึงปลอดภัย ฯ

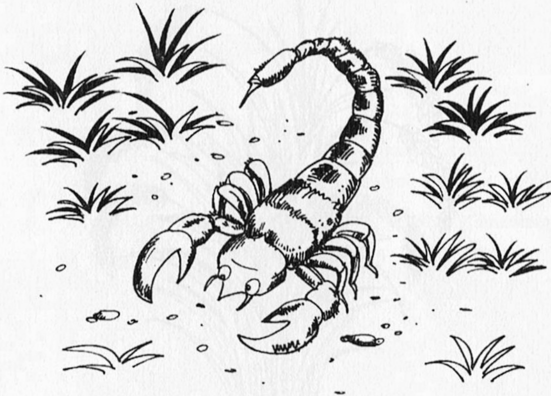
๙๕. ลบหนังสือ

เขียนหนังสือ ผิดไป ลบไม่ยาก
ลบลำบาก นั้นหรือ คือความผิด
แม้ทำเพราะ ประมาท พลาดเพียงนิด
ก็ตามติด ตัวไป ไม่ลบเลือน ฯ

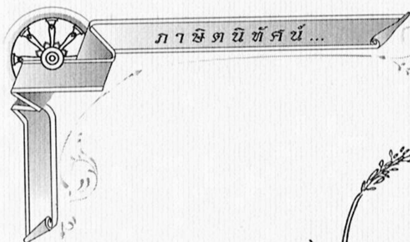
๙๖. ป้ายจราจร

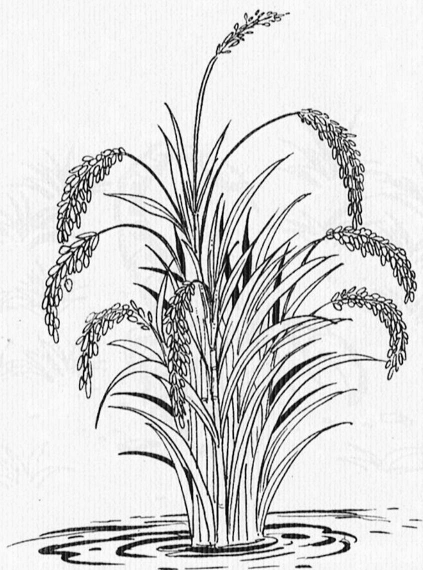
คนขับรถ เมื่อหยุดรถ ตามกฎได้
ย่อมปลอดภัย ถึงปลายทาง อย่างประสงค์
คนเราพลาด ทำผิดไป ไม่เจตน์จง
หากคิดตรง หยุดทำได้ ปลอดภัยเอย ฯ

๙๗. มนุษย์แมงป่อง

คนรู้น้อย แต่คิดว่า ข้านี่เก่ง
จึงเที่ยวเบ่ง อวดฉลาด ขาดเฉลียว
เหมือนแมงป่อง มีพิษ อยู่นิดเดียว
ชูหางเที่ยว วางมาด ประกาศตัว ฯ

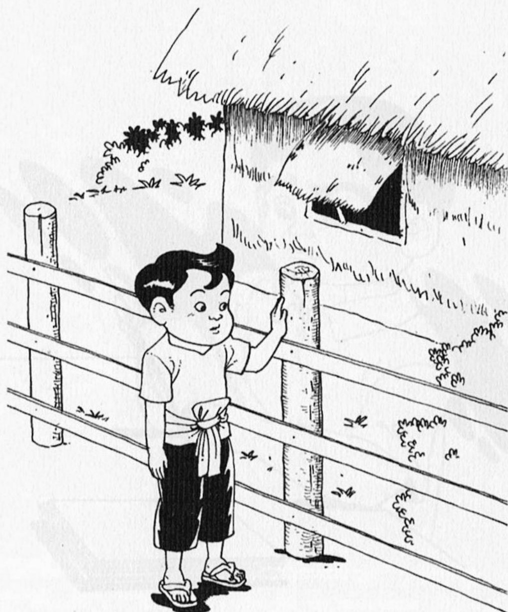
๙๘. รวงข้าวลีบ

รวงข้าวลีบ เมล็ดฝ่อ ไม่พอถ่วง
จึงชูรวง โด่เด่ ชี้เวหน
เปรียบคนเขลา ไร้คุณ อุดหนุนตน
อ่อนน้อมคน นบไหว้ ทำไม่เป็น ฯ

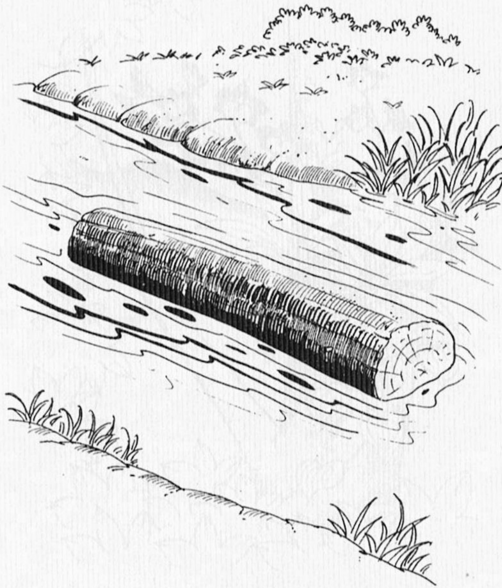
๙๙. อ่านหนังสือ - อ่านคน

การอ่านคน อ่านยาก ลำบากหน่อย
ต้องค่อยค่อย อ่านไป จึงได้ผล
เหมือนกับอ่าน หนังสือ ฝึกปรือตน
ค่อยฝึกฝน อ่านไป รู้ได้จริง ฯ

๑๐๐. เสาหลักปักลึก

อันเสาหลัก ผลักทุกวัน ยังสั่นไหว
เป็นผู้ใหญ่ ถึงใจหนัก ยึดหลักมั่น
โดนลมปาก เป่าเข้าหู อยู่ทุกวัน
อาจไหวหวั่น คล้อยตามไป เป็นได้เอย ฯ

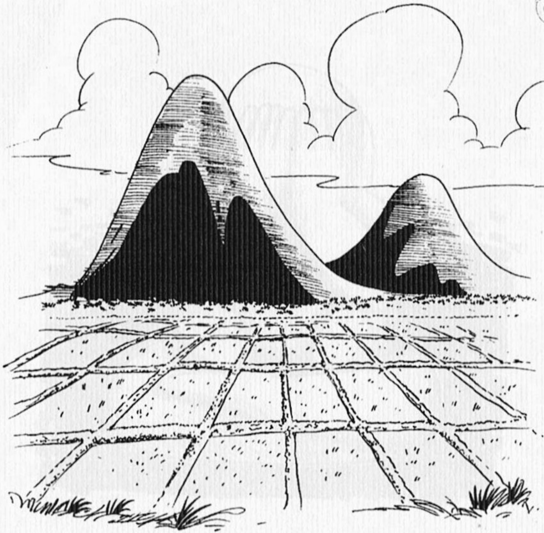
๑๐๑. ซุงไม้ไม่ไร้ค่า

อันท่อนซุง ลอยฟ่อง ตามท้องน้ำ
ลากมาทำ ประโยชน์ ได้โสตถิ์ผล
ผู้ตกอับ พลาดท่า ถึงคราจน
หากมีคน เรียกใช้ ก็ได้การ ฯ

๑๐๒. คนกล้วยไม้

กล้วยไม้เกาะ ต้นไม้ ให้สีสัน
ไม่แย่งปัน อาหาร บานสะพรั่ง
อยู่ที่ไหน ทำให้งาม ตามกำลัง
ทำตัวดัง กล้วยไม้ ได้เป็นดี ฯ

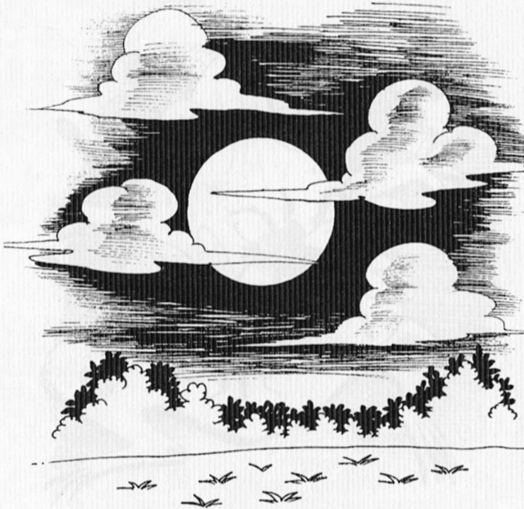
๑๐๓. ภูเขาโดดเด่น

อันคนดี ทำประโยชน์ ไว้โดดเด่น
คนย่อมเห็น ประจักษ์ซึ้ง ถึงไหนไหน
เหมือนภูเขา สูงเด่น เห็นได้ไกล
ไม่ว่าใคร รู้เห็น เป็นชื่นชม ฯ

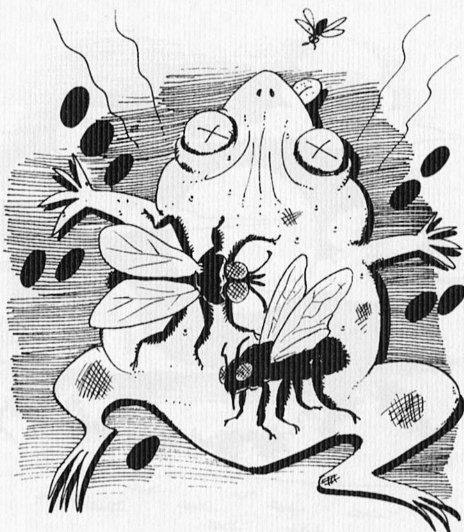
๑๐๔. พระปิดทวาร

ลองปิดตา ปิดหู กันดูบ้าง
ปากอีกอย่าง ปิดสนิท คิดแก้ไข
ทำเช่นพระ ปิดทวาร สำราญใจ
อยู่ที่ไหน สบสุข ทุกเวลา ฯ

๑๐๕. จันทร์เพ็ญพ้นเมฆ

แม้เคยชั่ว เคยผิด ติดนิสัย
หากทิ้งได้ ชีวิตนี้ พอมีหวัง
เหมือนจันทร์เพ็ญ พ้นเมฆา ที่มาบัง
ย่อมงามปลั่ง ดีได้ เมื่อใฝ่ดี ฯ

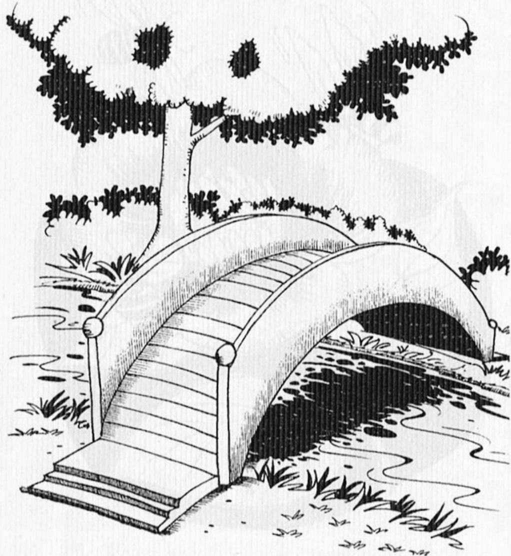
๑๐๖. คนแมลงวัน

เรื่องคาวคาว ชั่วโฉด โหดระห่ำ
คนใฝ่ต่ำ กลับชอบ ตอบสนอง
เปรียบได้กับ แมลงวัน บ่งครรลอง
ได้พบของ เหม็นเหม็น เป็นชอบใจ ฯ

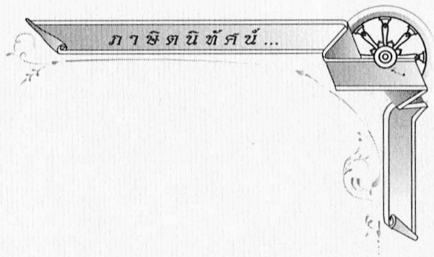
๑๐๗. คนแมลงผึ้ง

รสหอมหวาน แมลงผึ้ง จึงแตะต้อง
ไม่แวะข้อง ของเหม็น ไม่เป็นผล
คนดีหาก ยึดแบบ อันแยบยล
ประพฤติตน เหมือนผึ้ง จึงดีจริง ฯ

๑๐๘. สะพานชีวิต

สะพานมี สองข้าง ทางประสงค์
ขึ้นและลง หัวท้าย ผ่อนผายผัน
ชีวิตเหมือน ขึ้นสะพาน ไม่นานวัน
ต้องลงกัน ทุกคน ไม่พ้นเอย ฯ

บันทึก...

แต่งจบครั้งแรกเมื่อ ๑๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๒๓
จำนวน ๗๕ บท สมัยดำรงสมณศักดิ์ที่
พระศรีวิสุทธิวงศ์
พิมพ์ครั้งที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๓๑
แต่งเพิ่มอีกจำนวน ๓๓ บท รวมเป็น ๑๐๘ บท
จบเมื่อวันที่ ๒๙ สิงหาคม ๒๕๔๖

พระปิดทวาร

ลองปิดตา ปิดหู กันดูบ้าง
ปากอีกอย่าง ปิดสนิท คิดแก้ไข
ทำเช่นพระ ปิดทวาร สำราญใจ
อยู่ที่ไหน สบสุข ทุกเวลา ฯ

ภาษิตนิทัศน์
ISBN 974-493-814-5

ราคา 25.- บาท

ภาษิตนิทัศน์ พระธรรมกิตติวงศ์